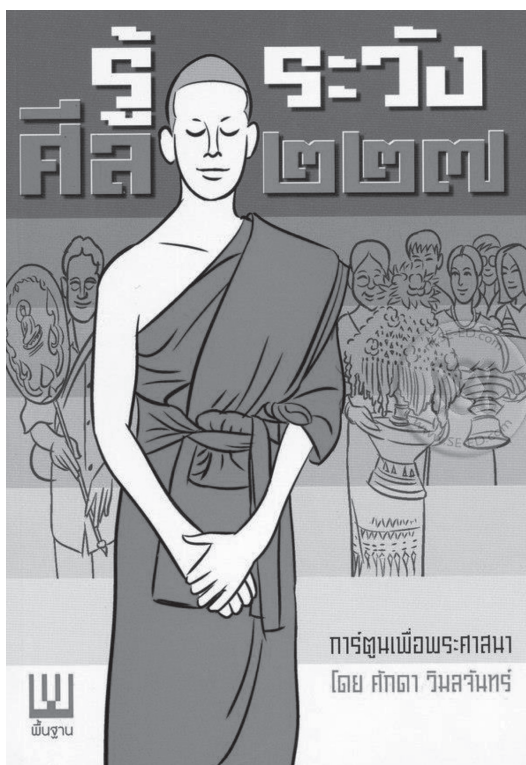

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

รู้ ระวัง ศีล 227

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ)*

* อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(Lecturer in Department of Religion and Philosophy, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

E-mail: kittimetee@gmail.com

ชื่อหนังสือ: รู้ ระวัง ศิล 227

ชื่อผู้เขียน: ศักดา วิมลจันทร์

สำนักพิมพ์: พื้นฐาน

พิมพ์ครั้งแรก: เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ฉบับที่วิจารณ์พิมพ์ครั้งที่ 10 เดือน
ตุลาคม พ.ศ. 2562

จำนวนหน้า: 96 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมศิลป ๒๒๗ ของพระภิกษุ โดยนำเสนอเป็นภาพการ์ตูน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้นของผู้อ่านที่มุ่งเน้นไปที่พระภิกษุใหม่และฆราวาส เป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 โดยปรับปรุงเนื้อหาจากครั้งที่ 1-9 ให้กระชับและชัดเจนยิ่งขึ้น มีคำอธิบายเพิ่มเติมจากฉบับก่อนเกี่ยวกับคำภาษาบาลีที่แปลเป็นภาษาไทย ซึ่งอาจเกิดข้อสงสัยในความหมาย ผู้เขียนมุ่งทำให้หนังสือเล่มนี้แก่พระภิกษุใหม่และฆราวาส ให้เกิดความเข้าใจเรื่องศิลปด้วยการวาดเป็นการ์ตูนเชิงล้อเลียนและสอดแทรกมุขำขันให้อ่านง่าย โดยการตูนที่วาดนั้นไม่ได้ต้องการจะลบหลู่ แต่เป็นสื่อในการเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องการให้เกิดการรับรู้ศิลป 227 นี้ว่าเป็นเรื่องของวิถีชีวิตของพระภิกษุที่ฆราวาสสามารถจะเข้าใจหลักปฏิบัติเหล่านี้ร่วมกัน

เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนเกริ่นนำ โดยกล่าวถึงความหมายของศิลปแปลว่า ปกติ มีศิลป 5 ศิล 8 ศิล 10 ศิล 227 ศิล 311 ตามผู้ถือปฏิบัติ และในส่วนสุดท้ายได้กล่าวถึงอานิสงส์โดยเน้นมุ่งไปที่อานิสงส์ของศิลป 5 เป็นหลัก และเน้นให้เห็นภาพรวมของการรักษาศิล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงศิลป 227 ข้อ ประกอบด้วยคำอธิบายศิลปของพระภิกษุ เรียกว่า พระวินัย หรือสิกขาบท และแยกประเภทพระวินัยในส่วนที่เป็นพุทธบัญญัติคือพระพุทธองค์ทรงบัญญัติและส่วนอกิสมจารคือข้อปฏิบัติตามธรรมเนียมทางสังคม นอกจากนั้นยังมีการกล่าวถึงลักษณะการบัญญัติพระวินัย อานิสงส์ของการบัญญัติพระวินัย รวมถึงคำว่า อาบัติ แปลว่า การตกไป (จากความดี) แต่ในความหมายของพระวินัยคือการต้องโทษทาง

พระวินัย ในส่วนที่เหลือนจะเป็นการนำเสนอข้อวินัยที่มีการจัดหมวดหมู่และชื่ออาบัติ พร้อมภาพการต้อนประกอบ ส่วนที่ 3 คือ ปกิณกะ เป็นเนื้อหาที่ช่วยเสริมความเข้าใจของการปฏิบัติตนของพระภิกษุในเรื่องของการอธิษทหีบจกขณธรรมคือ ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณา และอภิสมจารคือขนบธรรมเนียมของพระภิกษุที่ไม่ได้นำมากล่าวถึงไว้ในศีล 227 ข้อ แต่เป็นข้อปฏิบัติที่ถือปฏิบัติตามกันมา โดยได้ยกมาเพียงเป็นบางเรื่องประกอบให้เห็นภาพรวมเท่านั้น

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนต้องการสร้างความเข้าใจเรื่องศีล 227 โดยเริ่มต้นด้วยการอธิบายคำว่า ศีล ว่าเป็นปกติตามการแสดงออกทางกาย วาจา เมื่อพิจารณาในส่วนของศีล 227 อันเป็นของพระภิกษุนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมากซึ่งนั้นน่าจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ แต่หนังสือต้องการเสนอเนื้อหาไม่ให้หนักเกินไป จึงทำให้หนังสือมีลักษณะที่น่าสนใจ คือ

1. สื่ออะไร เมื่อพิจารณาจากการอธิบายถึงศีลของพระภิกษุนั้นมีการสืบต่อมาจากพระวินัยปิฎกอันเป็นพระไตรปิฎก และมีการเขียนต่อเป็นอรรถกถาชื่อว่าสมันตปาสาทิกา และมีฎีกา ยังมีทั้งภิกษุปาติโมกข์ กังขาวิตรณิ บุพพสิกขาบรรณนา รวมถึงหนังสือชั้นหลังอย่างนวโกวาทที่ผู้เขียนอ้างไว้ ถ้าประมวลจากหลักฐานทั้งหมดถือว่าเป็นคัมภีร์หลักที่สำคัญที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศีล 227 ซึ่งมีรายละเอียดจำนวนมาก การสื่อเฉพาะศีล 227 จากพระไตรปิฎกอย่างเดียวก็น่าจะพอ แต่การอ้างถึงคัมภีร์จำนวนมากจึงเป็นการโยงไปที่การเข้าใจความหมายของผู้เขียนที่ต้องการแปลให้ถูกต้องที่สุด แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่ายุคสมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบันนั้นแตกต่างทั้งในแง่เวลาและสถานที่ทำให้การเข้าใจศีลแต่ละข้อไม่ใช่เรื่องง่าย จำเป็นต้องศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมทั้งในอรรถกถา ฎีกา รวมถึงคัมภีร์ยุคหลังจะช่วยต่อยอดให้การตีความเข้าใจได้ และการสื่อสารด้วยการต้อนที่ผสมผสานกับเหตุการณ์ที่เข้าใจได้ง่ายจะช่วยให้เนื้อหาสอดคล้องกับสังคมยิ่งขึ้น

2. สื่อถึงใคร กลุ่มคนที่จะอ่านหนังสือแยกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกคือ ภิกษุใหม่ที่พักบวชใหม่เรียกว่า นวกะ กลุ่มภิกษุใหม่นี้ถือว่าการศึกษาศีลนั้นเป็น

วัตรปฏิบัติระหว่างศิษย์กับอาจารย์ ระหว่างภิกษุกับพระอุปัชฌาย์ ข้อปฏิบัติเหล่านี้จึงเป็นการเรียนรู้ภายหลังการบวช ซึ่งการกำหนดหรือสอนภิกษুবวชใหม่นั้น จะกำหนดวิธีชีวิตแบบที่แตกต่างจากเดิม ความเคยชินของวิถีชีวิตเดิมจึงทำให้เกิดข้อตำหนิขึ้นได้ว่า แม้จะบวชเป็นพระภิกษุแล้วก็มีวิถีชีวิตไม่ต่างจากฆราวาส โดยกลุ่มคนที่ตำหนิคือสงฆ์ทั้งในส่วนภิกษุด้วยกันและฆราวาส ข้อตำหนิเหล่านี้จึงเป็นวิธีการสอนให้เกิดความระมัดระวังตนเองของพระภิกษุมากขึ้น แต่ข้อที่ควรใส่ใจคือผู้ตำหนินั้นจะว่ากล่าวอย่างไรให้นุ่มนวลและน่าฟัง หนังสือเล่มนี้ทำได้อย่างดีในแง่ของการใช้คำและรูปวาดประกอบ และกลุ่มที่สอง คือฆราวาสผู้เกี่ยวข้องกับพระภิกษุได้เรียนรู้ศีล 227 เพื่อปฏิบัติได้อย่างถูกต้องด้วยเนื้อหาของการตอนที่สื่อสารออกมาจะพบว่า มีลักษณะที่พระภิกษุเกี่ยวข้องกับฆราวาส และมีหลายอย่างที่ฆราวาสต้องเข้าใจว่าควรจะปฏิบัติอย่างไร แต่บางครั้งข้อจำกัดของเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาลจึงจำเป็นต้องเข้าใจบริบทที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ถือเป็นจุดเริ่มแรกที่จะช่วยให้ฆราวาสรู้ศีล 227 ได้ แต่จะพิจารณาตรวจสอบให้ชัดเจนควรศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหาแต่ละข้อหรือสอบถามข้อมูลที่ละเอียดยิ่งขึ้นต่อไป

3. สื่อด้วยอะไร การทุนเป็นรูปแบบเบื้องต้นที่ช่วยให้เข้าใจอะไรยากๆ ได้ง่ายขึ้น ในข้อความนี้สามารถพิจารณาได้ถึงลักษณะของการสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคำถามของพระยามิลินท์ต่อพระนาคเสนว่า เมื่อภาวนาเป็นเรื่องดีและประเสริฐสุดในพระพุทธศาสนา ทำไมพระพุทธองค์ยังทรงแสดงหลักทานศีลอยู่อีก พระนาคเสนตอบว่า การสอนเรื่องทาน ศีลก็คือเป็นเบื้องต้นแล้วจึงค่อยสอนภาวนาที่อยู่สูงขึ้นไปได้ เหมือนจะสอนเด็กนั้นต้องสอนอะไรง่ายๆ ก่อนแล้วเมื่อโตขึ้นมีสติปัญญาพร้อมจึงค่อยให้ฝึกวิชาความรู้ที่ยากขึ้นไปตามลำดับ การสอนเรื่องง่ายจึงเป็นการเข้าใจผู้ใหม่และยังไม่ชำนาญพอสำหรับเรื่องที่ยุ่งยากอย่างวินัยอย่างในสมัยพุทธกาล ศีลของพระภิกษุนั้นทำให้เกิดความอดัดอดของผู้นั้นมาบวชด้วยเห็นว่ามีจำนวนมากและยากจะปฏิบัติตามได้ของผู้บวชใหม่ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและต้องการลาสิกขาหรือสึก แต่หากได้ศึกษาวัตถุประสงค์จริงๆ ของศีล 227 ข้อจะพบว่าเป็นการฝึกใจมากกว่าร่างกายและคำพูด แต่ผู้บวชจะพบคำตอบนี้

ได้ก็ต้องผ่านความยุ่งยากในการศึกษาเบื้องต้นไปก่อน จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารให้ง่ายขึ้น ดังที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้พระภิกษุใหม่ฝึกใจตัวเองให้บริสุทธิ์ ก่อนจะจดจำศีล 227 ข้อ เป็นการสื่อสารให้ง่ายและทำได้มากกว่าจะมานั่งจดจำศีล 227 ข้อให้อึดอัดในการปฏิบัติตน เช่นเดียวกันหากเราพยายามสื่อสารศีล 227 ข้อให้ง่ายและเกิดความพึงพอใจในการศึกษาต่อไปได้ก็จะยิ่งทำให้เป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุผู้บวชใหม่ได้ โดยหนังสือเล่มนี้ได้สื่อสารด้วยการตุนที่สามารถเข้าใจได้ทันที และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการหาความรู้เรื่องศีลต่อไป

เสน่ห์ของหนังสือ อาจพบได้ใน 2 รูปแบบคือ 1. การนำเสนอศีล 227 ข้อ ในรูปแบบของการใช้คำที่กระชับ ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย บางคำเป็นภาษาบาลี ก็อธิบายเพิ่มเติม ชาวพุทธจะรู้ว่าหนังสือเกี่ยวกับศีล 227 นั้นที่เข้าใจง่าย ไม่ได้หาอ่านได้ทั่วไป ด้วยเนื้อหาของศีลนั้นใช้ภาษาบาลี แม้จะแปลแล้วยังคงติดอยู่ที่คำทางภาษาไทย เมื่อมีการทำหนังสือเกี่ยวกับศีล 227 จึงเน้นไปที่ภาษาดั้งเดิมหรือมีการขยายตีความใหม่แต่ก็ไม่ง่ายที่จะทำให้ออกมาเป็นฉบับศึกษาสำหรับพระภิกษุใหม่และฆราวาสที่จะศึกษาเป็นเบื้องต้นได้ ดังจะเห็นได้จากหนังสืออนุโกวาทที่เป็นต้นแบบของการย่อพระวินัยให้เหลือเพียงเล่มเล็กๆ แต่ก็ยกเนื้อความภาษาไทยที่แปลมาจากภาษาบาลี ข้อความจึงไม่ได้ห่างจากต้นฉบับบาลีในพระไตรปิฎกมากนัก เมื่อพระใหม่ศึกษาจึงเป็นการเน้นที่การท่องจำและอาศัยคำอธิบายจากอาจารย์เป็นหลัก หนังสือเล่มนี้จึงถือเป็นหนังสือที่ช่วยทำให้ศีล 227 อ่านได้เข้าใจง่ายขึ้น 2. ภาพการ์ตูน ภาพวาดประกอบหนังสือทำให้เนื้อหาที่ยากเป็นเรื่องที่จับต้องได้ ยิ่งศีล 227 ที่ห่างไกลจากวิถีชีวิตของพระใหม่และฆราวาส การทำให้ง่ายด้วยภาพจึงเป็นวิธีการที่น่าสนใจ เพราะหนังสือที่ดีต้องมีเครื่องมือ (mean) การสื่อสารที่ดีด้วย เมื่อพิจารณาจากความเป็นผู้ใหม่ในชีวิตพระภิกษุและฆราวาสที่ประสงค์จะเข้าใจหลักปฏิบัติต่อพระภิกษุ ในแง่นี้ถือว่า ผู้เขียนเลือกเครื่องมือได้อย่างถูกต้อง เพราะการตุนไม่เหมือนภาพวาดเสมือนจริงอื่นๆ ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย การตุนเป็นวิธีการเล่าเรื่องที่ไม่อาจเล่าได้โดยตรง เช่นเดียวกับเรื่องเล่าหรือนิยายทางศาสนาที่เน้นไปที่การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์แทนที่จะเขียนเล่าหรือ

สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งแง่มุมนี้แม้ผู้เขียนจะดูว่าเป็นการล้อเลียน แต่ด้วยการแสดงออกถึงเจตนาจากคำแนะนำในช่วงต้นก็ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ถึงวัตถุประสงค์ของการตื้นที่สื่อสารออกมาได้เป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญของหนังสือเล่มนี้จึงช่วยให้หลายคนหันมาสนใจเรื่องศีล 227 โดยได้อาศัยรูปแบบหนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางในการศึกษา ขณะเดียวกันหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือในการนำเสนอเรื่องยาก ๆ ในทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง การได้เห็นการนำเสนอเรื่องราวในพระพุทธศาสนาด้วยการใช้ภาพการ์ตูน จึงถือว่าหนังสือเล่มนี้ได้ทำให้เห็นหลากหลายของการนำเสนอได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการนำเสนอหลักวินัยและหลักธรรมผ่านการ์ตูนในอนาคตต่อไป